

KATSAUS:

NÄKÖKULMIA 2000-LUVUN SUOMALASEEN LAPSUUTEEN

Reeli Karimäki

Tässä katsauksessa tarkastelen sitä, mikä on lapsen paikka lapsitutkimuksessa, missä määrin ja miten lapset nykyisin osallistuvat omaa arkielämäänsä koskeviin tutkimuksiin ja mitä on otettava huomioon, kun tutkitaan lapsia. Lisäksi nostan esiin niitä uusia ja uudehkoja suuntauksia, jotka ovat mielestäni tämän hetken suomalaisten lapsi- ja lapsuuskeskustelujen sekä toiminnan keskiössä, kuten lasten yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien lisääntymisen.

Viimeaikaisessa lapsitutkimuksessa on korostettu lasten osallisuutta omaa elämäänsä koskevilla tapahtumilla ja päätöksillä. Lasta halutaan nyt ymmärtää ja tutkia oman elämänsä ja arkensa tekijänä, ei vain aikuisten toiminnan potentiaalisesti kehittyvänä kohteena (Aula 2007; Karlsson 2000; 2005; Lehtinen 2000; Riihelä 1996).

Osa lapsista osallistuu lapsuutta määrittäviin keskusteluihin ja keskusteluihin lasten kokemusmaailmasta lapsinäkökulmaisten tutkimusten kautta. Siksi on ensiarvoisen tärkeää, miten me aikuiset näitä tutkimuksia teemme, tulkitsemme ja käytämme. On tärkeää kuunnella lapsia tarkkaan, sillä olemme vastuussa heille siitä, millaisen kuvan lapsista ja lapsuudesta me aikuiset luomme. (Karimäki 2008.)

MIKÄ LAPSUUS?

Lapsuudesta puhutaan ja kirjoitetaan monessa merkityksessä, eikä aina ole varmaa, mitä lapsuutta kukin kirjoittaja tarkoittaa. Marjatta Bardy (1996) eritteli neljä lapsuuden ulottuvuutta, joiden analysoimiseen hän käytti ”tomografista” menetelmää (kerroskuvausta):

1. lasten lapsuus,
2. lapsuus yhteiskunnallisena rakenteena,
3. lapsuus rakenteena aikuisen ajattelussa,
4. lapsuus kulttuurisena rakenteena aikuissukupolvien lapsuuksissa. (Bardy 1996, 200–204.)

Nämä neljä ulottuvuutta esittävät lapsuuden elämän vaiheena, kulttuurisena rakenteena ja yhteiskunnallisena rakenteena. Ne myös esittävät lapsuuden aikuisen ajattelussa. Mutta mikäli lähtökohtaisesti pyrimme tasapuoliseen kuvaukseen aikuisten ja lasten kesken, joudumme lisäämään lapsuuden määritelmään seuraavat kategoriat:

5. lapsuus rakenteena lasten ajattelussa ja
6. lapsuus kulttuurisena rakenteena lapsisukupolvien lapsuudessa. (Riihelä 2008, 3–4.)

Yleispätevää kuitenkin tuntuu aikaamme luonnehtivan ”humanistisen” lapsikäsitteksen mukaan olevan, että lapsia pitää kunnioittaa ja arvostaa juuri siksi, että he ovat erilaisia kuin aikuiset. Lapsuus on kaikkea sitä, mitä aikuisuus ei ole. Aikamme lapsidiskurssia luonnehtii eräänlainen kaksijakoisuus: toisaalta lapset suljetaan yhteiskunnan ulkopuolelle, ja toisaalta he saavat osakseen erityiskohtelua, suojelua ja huolenpitoa. Kun lapsuutta tarkastellaan ”tuloksesta” eli aikuisuudesta käsin, on lapsuuden erityisluonne jotain sellaista, mistä lasten täytyisi ponnistella eroon voidakseen kasvaa aikuisiksi. Näkemys lapsuudesta luonnollisena ja lineaarisena kehityskulkuna ja aikuisuuteen valmistautumisena on kuitenkin menettämässä asemaansa ainoana hallitsevana lapsuuden kuvauksena. On syntymässä tilaa sille, että lapset käsitetään pysyväksi väestöryhmäksi ja lapsuus yhteiskuntarakenteen elimelliseksi osaksi. (Strandell 1995, 7–10.) 2000-luvun Suomessa lapset otetaan yhä enenevästi mukaan niin tieteellisiin tutkimuksiin kuin yhteiskunnallisiin vaikutuskanaviinkin, joita esittelen tuonnempana.

Näkemykset ovat muuttuneet myös lasten sosiaalisesta kehityksestä ja heidän asemastaan sosiaalisina toimijoina ja sosiaalisen vuorovaikutuksen osapuolina. Tässä keskustelussa ovat erilaiset kulttuuriset suuntaukset kulkeneet etulinjassa. Argumentaatio on paljolti liittynyt Jean Piaget’n aikoinaan muotoilemaan niin sanottuun egosentrismi-teesiin ja tämän kritiikkiin. Teesin mukaan noin 7-vuotiaiksi asti lapsilta puuttuu kyky sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja he ovat siten sosiaalisen elämän ulkopuolella (Piaget 1959[1926]). Useat tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että jo vastasyntyneet ovat sosiaalisesti virittyneitä (ks. esim. Hofsten 2004; Huotilainen 1997). Osittain uudet tulkinnat ovat seurausta siitä, että lapsia on alettu tutkia arkipäivän vuorovaikutustilanteissaan laboratorion asemasta. On osoitettu, että lasten omaehtoisessa toiminnassa, esimerkiksi leikissä, on yhteisöllisyyden juuret ja sosiaalinen osallistuminen tai osallisuus on lapsen perustavoite. (Esim. Riihelä 2000, 145–155; Strandell 1995, 7.)

JULKISESSA KESKUSTELUSSA LASTEN OSALLISUUTTA JA KUULLUKSI TULEMISTA KOROSTETAAN

2000-luvulla käydään vilkasta julkista keskustelua lasten osallisuudesta oman arkielämänsä asioissa kuten päivähoitossa, kouluissa ja harrastuksissa. Lapsilla on Suomessa sekä Lapsen oikeuksien sopimuksen että oman perustuslakimme mukaan oikeus

ilmaista mielipiteensä, vaikuttaa ja tulla kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Nykyisen yleisen käsityksen mukaan lapset ovat oman arkensa parhaita asiantuntijoita. Lasten osallistuminen vaatii edelleenkin aikuisilta kuitenkin aikaa ja asennemuutosta. Tarvitaan lapsia arvostavia, kuuntelemaan ehtiviä ja vuoropuheluun halukkaita aikuisia niin kotona kuin erilaisissa palveluissakin (Aula 2007).

Lapsen oikeuksien yleissopimus on ihmisoikeussopimus, joka hyväksyttiin Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) yleiskokouksessa 20. marraskuuta 1989. Lapsen oikeuksien sopimus on tullut Suomessa voimaan vuonna 1991. Sopimus jakautuu kolmeen pääteemaan: osallistumisoikeudet (engl. participation), oikeus osuuteen yhteiskunnan voimavaroista (engl. provision) ja oikeus suojeluun (engl. protection). Sopimuksen 12. artiklassa todetaan, että sopimusvaltioiden on taattava lapselle oikeus vapaasti ilmaista mielipiteensä kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Jotta tämä toteutuisi, on lapselle annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toiminna. (*Lapsen oikeuksien sopimus* 1989, artikla 12: 1–2.) Lapsen tulee siis saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Tutkimuksissa lapsista ja lapsuudesta tämä otetaan myös huomioon yhä paremmin.

MITÄ ON OSALLISUUS?

Lapsuustutkimus korostaa nykyisin usein lapsuutta yhteiskunnallisena ilmiönä, jossa kiinnitetään huomiota lapsen subjektiiviseen, aktiiviseen toimijuuteen sekä lapsen ja lapsuuden näkyväksi tekemiseen (Eskelinen & Kinnunen 2001, 14–15; Forsberg & Ritala-Koskinen et al. 2006, 8; Sinko 2001, 128). Lapsen osallisuus ja aktiivinen toimijuus edellyttävät, että lapsella on mahdollisuus olla tuottamassa oman näkökulmaistaan tietoa (Hurtig 2006, 167). Osallisuus edellyttää niin vuorovaikutusta kuin vastavuoroisuuttakin, ja lapsen on mahdotonta yksin saavuttaa aktiivista osallisuutta. Aikuisen tehtävä on luoda lapselle mahdollisuuksia osallistua. (Vornanen 2001, 36.)

Psykologian historiaa tutkinut Nigel Thomas (2000) on kuvaillut osallisuuden rakentuvan kuudesta eri elementistä: mahdollisuudesta valita oma osallistumisensa, mahdollisuudesta saada tietoa tilanteesta ja omista oikeuksistaan, mahdollisuudesta vaikuttaa päätöksentekoprosessiin, mahdollisuudesta ilmaista näkemyksensä ja ajatukset, mahdollisuudesta saada tukea ja apua osallistumiseen sekä mahdollisuudesta itsenäisiin päätöksiin jollakin tasolla (Thomas 2000, 175–176). Lasten osallisuudesta vuonna 2006 väitellyt tutkija ja Jyväskylän yliopiston sosiaalityön lehtori Johanna Kiili näkee olennaisen eron osallistumisen ja osallisuuden käsitteiden välillä. Hänen mukaansa osallisuus sisältää henkilökohtaisen tunteen osallisuudesta, mutta osallistuminen ei välttämättä edellytä osallisuuden tunnetta (Kiili 2006, 37).

Usein tutkittaessa lapsiin ja lapsuuteen liittyvä näkökulmia on lapsen vanhempia, opettajia tai muita aikuisia pyydetty kertomaan lapsen elämästä sen sijaan, että sitä olisi kysytty lapselta itseltään. Osittain tämä on perustunut siihen, että on epäilty lapsen kognitiivisia taitoja ja kykyä vastata kysymyksiin, jotka koskevat käyttäytymistä,

havaintoja, mielipiteitä tai uskomuksia (Scott 2000, 98–99). Nykyisin on päinvastoin aivan selvää, että lapsilta itseltäänkin kysytään heidän mielipiteitään, ajatuksiaan ja tapojaan toimia. Lasten oikeuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen on jopa tulkittu tarkoittavan, että lapset olisi otettava mukaan tutkimusprosessiin kanssatutkijoiksi. Heidän pitäisi silloin saada vaikuttaa jo tutkimuskysymyksiin ja tutkimusasetelmiin ja toimia itse esimerkiksi haastattelijoina (ks. Alderson 2000; Strandell 2005). Lapsuuden sosiologi Harriet Strandell ei näe, että tutkittavien vetäminen tutkimusprosessiin voisi olla mikään yleinen vaatimus, ei lasten eikä aikuistenkaan kohdalla. Lasten osallistumisen ei tarvitse tarkoittaa enempää kuin aikuistenkaan (Strandell 2005). Itse näen asian myös näin.

LAPSI JA TUTKIMUSETIIKKA

Lapsen ja lapsuuden näkyväksi tuleminen ja ajatus lapsesta aktiivisena toimijana ja subjektina ovat nousseet entistä useammin esille tutkimuksissa (esim. Eskelinen & Kinnunen 2001, 14; Littlechild 2000). Eettistä pohdiskelua lapsitutkimuksessa herättää erityisesti aineistonkeruuvaihe. Huomiota tulisi kuitenkin kiinnittää myös entistä enemmän siihen, millaisia representaatioita tuotamme lapsista ja lapsuudesta ja mitä tekemistä niillä on mahdollisesti eettisyyden kanssa. (Strandell 2005.)

Lapsuuden sosiologi Harriet Strandell (2005) erottaa kolme pääasiallista syytä sille, miksi lapsi- ja lapsuustutkimuksessa eettisten kysymysten pohdiskelu on noussut tärkeäksi aiheeksi. Ensinnäkin lapsia on alettu pitää luotettavina informantteina. Kun halutaan lapsista tietoa, kysytään sitä lapsilta itseltään sen sijaan, että sitä kysyttäisiin yksinomaan vanhemmilta tai aikuisilta. Toiseksi näkemys lapsuudesta ja aikuisuudesta toistensa vastakohtina on alkanut murentua, kun huomio lapsi- ja lapsuustutkimuksessa kohdistuu lasten toimijuuteen ja sosiaaliseen osallistumiseen (Christensen & Prout 2002, 482). Kolmanneksi syyksi Strandell nostaa esiin eettisen keskustelun laajentumisen kaikessa tutkimustoiminnassa keskeisempään asemaan (Strandell 2005).

Tutkimukseen osallistuvien henkilöiden vapaaehtoinen ja riittävään tietoon perustuva suostumus osallistua tutkimukseen on ihmisoikeuslähtöisen tutkimusetiikan keskeinen periaate (Alanen 1998; Alderson 1995). Mitä tämä tarkoittaa, kun kysymys on lapsista? Päiväkoti-ikäisiä lapsia tutkineet korostavat, että vaikka lapsella on lupa vanhemmiltaan osallistua tutkimukseen, on siitä huolimatta lupa saatava käytännössä myös lapselta itseltään (ks. Lehtinen 2000; Kalliala 1999; Corsaro 1985; Strandell 1994). Strandell painottaa, että luvan kysyminen on (päiväkodissa) pidettävä esillä koko ajan, esimerkiksi kysymällä, saako määrättyissä tilanteissa olla läsnä. Tutkimusmenetelmän mukaan luvan kysyminen voi olla joko ainutkertainen tapahtuma tai jokapäiväinen tapahtuma useiden kuukausien ajan. (Strandell 2005.)

Tekeillä olevassa väitöstutkimuksessani ”Leikki helsinkiläisten koululaisten kertomana” tavoitteenani on muun muassa etnografisin keinoin ymmärtää kouluikäisten lasten leikkikulttuuria ja tuoda esille sen moniulotteisuutta. Tutkimukseen osallistuneet lapset olivat kiinnostuneita siitä, minkälaisen kirjan kirjoitan. Tärkeää

heille on, että raportointi vastaa todellisuutta. Heitä kiinnosti myös, mitä aion tehdä sillä leikkiedolla, jonka olen heiltä saanut. Osa lapsista on osoittanut olevansa tietoisia siitä, että tiedolla voi kontrolloida lapsia. He ovatkin uteliaita sen suhteen, mitä heistä tullaan kertomaan niille, joilla on heihin valtaa, siis isille ja äideille (ks. myös Strandell 2005).

Esimerkiksi 12-vuotiailla helsinkiläistyöillä oli seuraavanlainen leikki vuonna 2000: ”Me leikittiin Barbeilla tavallisia leikkejä (äiti–lapsi–isä–kavereita jne.). Mutta, ei se nyt ihan tavallista ollut, koska meillä ei ollut Kenejä, joten barbien piti olla lesboja.” (Leikkikeruu 2000a.) Tytöt tulivat juttelemaan kanssani kirjoittamisesta leikeistä (josta yllä vain yksi lyhyt esimerkki). He kertoivat, että pyynnöstä huolimatta heille ei ollut ostettu poikabarbia, ja nauraen sanoivat minulle: ”älä nyt sitten ala ihmetellä tai kirjoittaa tästä mitään älyttömiä ’lesbous kiinnostaa’ -juttuja. Me leikitään niin, koska tykätään häistä ja pukea barbit hääpukuun, ja miestä ei ole.” (Leikkikeruu 2000b.)

Edellinen esimerkki todentaa, miten tärkeää on, miten lapsia representoidaan ”isille ja äideille” eli miten lapsista puhutaan; lapsilla itsellään ei juuri ole valtaa vaikuttaa kuvaan, joka heistä luodaan. Tutkijan pitäisi sen takia olla erityisen herkkä niille käsitteille ja näkökulmille, jotka hän ottaa tutkimuksensa lähtökohdiksi. Nämä ovat yleisiä tutkimuksen ongelmia, mutta korostuvat lapsitutkimuksessa epätasaisten valta-asemien takia. Tutkijoiden ei pidä omalla toiminnallaan vahvistaa lapsuuden rakenteellista haavoittuvuutta. (Strandell 2005.)

LAPSEN OIKEUS ON AIKUISEN VELVOLLISUUS

Lapset osallistuvat tämän päivän Suomessa yhä enemmän tutkimuksiin omasta elämästään, ajatuksistaan, asioistaan ja toiminnastaan. Lapsille järjestetään myös yhä useammin sekä ”tieteellistä koulutusta” että tietoa omista oikeuksistaan ja vaikutusmahdollisuuksistaan kansalaisina. Näitä asioita käsittelemme seuraavassa muutamien esimerkein. Esimerkeiksi olen valinnut Lasten yliopiston, lapsiasiavaltuutetun tiedottamisen lapsille sekä Lasten Parlamentin.

Lasten yliopistossa yliopistot järjestävät erityisesti lapsille suunnattuja luentosarjoja, joissa tutustutaan tieteeseen ja tutkimukseen. Turun yliopisto järjesti tiedeluentosarjan lapsille keväällä 2008. Luentosarja käynnistyi lauantaina 5. huhtikuuta 2008 professori Pentti Huovisen luennolla bakteerien ihmeellisestä maailmasta. Turun yliopiston professoreiden pitämien tiedeluentojen sarja jatkui jokaisena vuoden 2008 huhtikuun lauantaina. Aiheina olivat muun muassa avaruus ja tähdet sekä niiden asukit (Esko Valtaoja), Turun historian mysteerinen käännekohta (Hannu Salmi) ja Kalevalan taruolentojen seikkailut (Kaisa Häkkinen). Lasten yliopisto jatkuu kesällä 2008 Seilin saarella järjestettävällä tiedeleirillä, jossa voi sukeltaa tieteen maailmaan. Leiri on tarkoitettu 10–12-vuotiaille koululaisille. Leirillä muun muassa tutkitaan Itämeren ja saariston luontoa itse valmistetuilla tutkimusvälineillä. Lasten yliopistoihin on eri Euroopan maissa osallistunut tuhansia koululaisia.

Suomessa ensimmäinen *lapsiasiavaltuutettu* aloitti toimintansa vuonna 2005, ja tehtävää hoitaa valtiotieteen lisensiaatti Maria Kaisa Aula. Lapsiasiavaltuutetun

toimistolla on lapsille omat sivut, joilla Sisu-kissa johdattelee lasta lapsen oikeuksien pariin. Lapsiasiavaltuutettu jakaa lapsille myös kouluissa tietoa lasten oikeuksista. Koululaiset saavat vuosittain Lapsen oikeuksien päivänä 20. marraskuuta ”Minun oikeuteni” -esitteen. Esite alkaa seuraavilla sanoilla: ”Minä olen lapsi ja minulla on oikeuksia. Jokainen alle 18-vuotias on lapsi.” (*Minun oikeuteni* 2007.)

Lasten yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta otan tähän esimerkiksi *Suomen Lasten Parlamentin*. Parlamentti perustettiin avajaisistunnossa Tampereella 9. marraskuuta 2007, jolloin valittiin myös hallitus ja toimikunnat, sekä jaettiin parlamentin jäsenille tietoa periaatteista ja toimintamalleista. Valittu lasten valtakunnallinen parlamentti jatkaa kaksivuotisen kautensa ajan toimintaa ohjatusti verkossa. Lasten Parlamentin perustamisen taustalla on vuonna 2006 hyväksytty nuorisolaki, jonka tavoitteena on lasten kuulemisen ja osallistumisen edistäminen. Lasten Parlamentin perustaminen tukee valtakunnallisesti ja paikallisesti lasten osallistumista, lasten ja nuorten sosiaalista vahvistumista ja yhteiskuntatietoisuuden lisäämistä. (www.lastenparlamentti.fi)

Lasten Parlamentti antaa 7–12-vuotiaille lapsille vaikuttamiskanavan ja myös viranomaisille ja päättäjille mahdollisuuden kysyä ja selvittää erilaisia asioita suoraan lapsilta. Tavoitteena on edistää yhteistyötä lasten aseman kehittämiseksi sekä tuottaa materiaalia, koulutusta ja neuvontaa lasten paikalliseen demokratiakasvatukseen. Suomessa toimivien paikallisten Lasten Parlamenttien määrä lähestyy kymmentä ja nuorisovaltuustoja tai vastaavia nuorten vaikuttamisfoorumeita on jo 150 paikkakunnalla. Suomen Lasten Parlamentti Yhdistys Ry. tekee yhteistyötä lapsiasiavaltuutetun kanssa. (www.lastenparlamentti.fi)

KOHTI LASTEN OSALLISUUTTA

Lasten perus- ja ihmisoikeussuojassa Suomessa on viime vuosina tapahtunut merkittäviä parannuksia, vaikka monia ongelmia on jäljelläkin. Toteutetut uudistukset ovat kuitenkin osoitus siitä, että myös lasten oikeudet otetaan vakavasti (Nieminen 2006, 57). Tasa-arvoisen opetuksen, kasvatuksen ja turvallisuuden korostaminen ovat osin johtaneet modernin lapsuuden institutionalisoitumiseen. Lapsi ei ole koskaan aiemmin ollut yhtä tiiviisti aikuisten tarkkailun, kasvatuksen, opetuksen ja virikkeitä antavan toiminnan kohteena kuin tämän päivän Suomessa, ja samalla lapsen vertaisryhmissä viettämä aika on kaventunut. Suomessa suurin osa lapsista voi hyvin, mutta heikoimassa asemassa olevat voivat yhä huonommin, ja ongelmat tuntuvat kasaantuvan yhä enemmän samoille lapsille (esim. Karlsson 2008). Monet lapset Suomessa osallistuvat jo eri tavoin julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Silti lasten arjessa osallisuus ei vielä kovin usein toteudu, eli lapsi on monesti vain aikuisten toimenpiteiden kohde. Tarvitaan siis lisää kuuntelevia, vastavuoroisia menetelmiä ja aikuisten tahtoa kuunnella ja ymmärtää, jotta lasten osallisuus arjessa toteutuisi.

Suomalaisissa lapsi- ja lapsuustutkimuksissa on viime vuosikymmeninä useilla eri tieteenaloilla alettu korostaa ja ymmärtää lasten osallisuuden tarpeellisuus. Tässä suomalainen folkloristinen ja kansatieteellinen lapsuus- ja lastenperinteentutkimus ovat

edelläkävijöitä. Näillä tieteenaloilla lapset ovat olleet tutkimukseen osallisina jo lähes 100 vuotta. Lapset ovat olleet useissa tutkimuksissa aktiivisesti osallisina tutkimusaineiston tuottamisessa ja toimineet joissain tutkimuksissa kansatutkijoinakin. (Esim. Okkola 1928; Virtanen 1970; Knuutila 1977; Lipponen 1990; Ekrem 1990; Kalliala 1999; Saarikoski 2005; Karimäki 2005a; Karimäki 2005b). (Karimäki 2008.)

Suomalainen lapsi- ja lapsuustutkimus on viime vuosina vahvistunut, monialaistunut ja ennen kaikkea verkostoitunut yli yliopisto- ja tieteenalarajojen. Esimerkiksi Lapset kertovat ja toimivat ry:n tavoitteena on koordinoita kehittämis- ja tutkimushankkeita, koulutusta ja seminaareja sekä hakeutua erityisesti lasten kokemusten äärelle. Tämä vuonna 1995 perustettu verkosto on tiettävästi ensimmäinen suomalainen monitieteinen lapsi- ja lapsuuden tutkimuksen verkosto, joka koostuu niin tutkijoista kuin lasten kanssa päivittäin työtä tekevästä toimijoistakin.

Vuonna 2007 perustettu Lapsuudentutkimuksen valtakunnallinen verkostohanke ja vuonna 2007 toimintansa aloittanut Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus järjestävät yhdessä ensimmäiset valtakunnalliset lapsuudentutkimuksen päivät ”Polkuja ja risteyksiä” Turussa 2.–3. kesäkuuta 2008. Päivien teemana on monitieteisyys. Päivillä on tarkoitus perustaa lapsuudentutkimuksen tieteellinen seura toimimaan monitieteisen lapsuudentutkimuksen ja alan tutkijoiden yhteistyön kehittämiseksi Suomessa.

LÄHDELUETTELO

Internet

Lapsen oikeuksien sopimus. < http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/Lasten_oik_sopimus.pdf > [3.4.2008.]

Lapset kertovat ja toimivat ry. < <http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/> > [3.4.2008.]

Lapsiasiavaltuutettu. < <http://www.lapsiasia.fi/Resource.phx/lapsiasia/index.htx> > [3.4.2008.]

Lapsiasiavaltuutettu, lasten sivut < <http://agl.cc.jyu.fi/lapsiasia/index.php?id=2> > [3.4.2008.]

Lasten yliopisto. < <http://www.lastenyliopisto.fi/> > [3.4.2008.]

Polkuja ja risteyksiä. Ensimmäiset valtakunnalliset lapsuudentutkimuksen päivät, Turku 2.–3.6.2008. < <http://www.utu.fi/cyri/ajankohtaista/lapsuudentutkimus2008/> > [3.4.2008.]

Suomen Lasten Parlamentti Yhdistys Ry. < <http://www.lastenparlamenttiyhdistys.fi/> > [3.4.2008.]

Keruut

Reeli Karimäen toteuttamat Leikkikeruut, 2000–2003. Keruupaikka: Helsinki. Aineisto Karimäen hallussa.

— Leikkikeruu 2000a: tyttö, 12 vuotta, (I006ct10) 17.5.2000.

— Leikkikeruu 2000b: tytöt, 12 vuotta, (I006ct10 ja I006ct11) 17.5.2000.

Muut lähdeaineistot

ALANEN, LEENA 1998: *Eettisesti kestävää lapsitutkimusta? Lasten asema ja oikeudet yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa*. Esitelmä Jyväskylän yliopiston eettisen toimikunnan koulutuspäivässä ”Yksilön asema ja oikeudet tieteellisessä tutkimuksessa”. Jyväskylän yliopisto 6.5.1998.

AULA, MARIA KAISA 2007: *Lapsen oikeus osallistua ja vaikuttaa*. ”Mannerheimin lastensuojeluliiton lapsen oikeuksien päivän seminaari”. Helsinki, 20.11.2007.

KNUUTTILA, SEPPO 1977: *Leena Heinosen pihaperinne. Tutkimus yhden lapsen ja hänen pihayhteisönsä perinteestä*. Käsikirjoitus Helsingin yliopiston folkloristiikan laitoksessa. S-sidos 261.

Lapsen oikeuksien sopimus. Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista 1989. Ulkoasiainministeriön julkaisu 1/1993.

Minun oikeuteni -esite. Pelastakaa Lapset – Rädda Barnen, Suomen Lasten Parlamentti Yhdistys Ry, Unicef, Opetushallitus – Utbildningsstyrelsen, Lapsiasiavaltuutettu. (Jaettu 2007.)

Kirjallisuus

ALDERSON, PRISCILLA 1995: *Listening to Children. Children, Ethics and Social Research*. Barkingside: Barnardos.

— 2000: Children as Researchers. The Effects of Participation Rights on Research Methodology. – Christensen, Pia & Prout Alan (eds.), *Research with Children. Perspectives and Practices*. London: Falmer Press.

BARDY, MARJATTA 1996: *Lapsuus ja aikuisuus – kohtauspaikeena Émile*. Stakes, Tutkimuksia 70. Jyväskylä: Gummerus.

CORSARO, WILLIAM 1985: *Friendship and Peer Culture in the Early Years*. Norwood: Ablex.

CHRISTENSEN, PIA & PROUT, ALAN 2002: Working with Ethical Symmetry in Social Research with Children. – *Childhood* 9(4).

EKREM, CAROLA 1990: *Räkneramsor bland finlandssvenska barn*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

ENERSTVEDT, ÅSE 1998: Voksnes og barns kultur motervoksnes folkeeventyr og barns fortellinger. – Riihelä, Monika (ed.), *Barnen berättar i Norden – Lapset kertovat Pohjolassa*. Nordiska Ministerrådet. Helsinki: STAKES – Nordiska Kulturfonden.

- ESKELINEN, JUHA & KINNUNEN, PETRI 2001: Lapsuuden loppu vai uusi lapsuus. – Törrönen, Maritta (toim.), *Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro*. Helsinki: Pelastakaa Lapset.
- FORSBERG, HANNELE & RITALA-KOSKINEN, AINO & TÖRRÖNEN, MARITTA 2006: Kohti lapsisensitiivistä sosiaalityötä. – Forsberg, Hannele & Ritala-Koskinen, Aino & Törrönen, Maritta (toim.), *Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- von HOFSTEN, CLAES 2004: An Action Perspective on Motor Development. – *Review TRENDS in Cognitive Sciences* 8.
- HURTIG, JOHANNA 2006: Lasten tieto sosiaalityön haasteena. – Forsberg, Hannele & Ritala-Koskinen, Aino & Törrönen, Maritta (toim.), *Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- HUOTILAINEN, MINNA 1997: *Magnetoencephalography in the Study of Cortical Auditory Processing*. Laboratory of Acoustics and Audio Signal Processing 43. Helsinki: University of Technology, Faculty of Electrical Engineering.
- LEHTINEN, ANJA-RIITTA 2000: *Lasten kesken. Lapset toimijoina päiväkodissa*. SoPhi 55. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- MANDELL, NANCY 1988: The Least-Adult Role in Studying Children. – *Journal of Contemporary Ethnography* 16(4).
- KALLIALA, MARJATTA 1999: *Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos*. Helsinki: Gaudeamus.
- KARIMÄKI, REELI 2005a: Kuvitellut ja todelliset leikkipaikat. – Saarikoski, Helena (toim.), *Leikkikentiltä. Lastenperinteen tutkimuksia 2000-luvulta*. Tietolipas 208. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 2005b: Leikkiä leikin vuoksi – kouluikäisten lasten leikkien tarkastelua. – Karppinen, Seija & Ruokonen, Inkeri & Uusikylä, Kari (toim.), *Taidon ja taiteen luova voima. Kirjoituksia 9–12 -vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta*. Helsinki: Finn Lectura.
- 2008: Leikki ja leikkiminen on lapselle tärkeää. – *Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2008*.
- KARLSSON, LIISA 2000: *Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa*. Helsinki: Edita.
- 2005: *Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin*. Jyväskylä: PS-kustannus. [2003]
- 2008. Lasten osallisuus – Lapsinäkökulmainen toiminta, päätöksenteko ja tutkimus. – *Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2007*.
- KIILI, JOHANNA 2006: *Lapsen osallistumisen voimavarat. Tutkimus Ipanoiden osallistumisesta*. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 283. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- KORKIAKANGAS, PIRJO 1996: *Muistoista rakentuva lapsuus. Agraarinen perintö lapsuuden työnteon ja leikkien muistelussa*. Helsinki: Kansatieteellinen arkisto.
- LIPPONEN, ULLA 1990: Tyttöjen taputusleikki. – Nenola, Aili & Timonen, Senni (toim.), *Louhen sanat. Kirjoituksia kansanperinteen naisista*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 520. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- LITTLECHILD, BRIAN 2000: Children's Rights to be Heard in Child Protection Processes – Law, Policy and Practice in England and Wales. – *Child Abuse Review* 9.
- NIEMINEN, LIISA 2006: Lasten perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen Suomessa. – *Lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus 2006*.
- OKKOLA, TOIVO 1928: *Suomen kansan kilpa- ja kotileikkejä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 175. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- PIAGET, JEAN 1959[1926]: *The Language and Thought of the Child*. London: Routledge & Kegan Paul.
- RIIHELÄ, MONIKA 1996: *Mitä teemme lasten kysymyksille? Lasten ja ammattilaisten kohtaamisten merkitysulottuvuuksia lapsi-instituutioissa*. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, tutkimuksia 66. Helsinki: Stakes.
- 2000: *Leikkivät tutkijat*. Helsinki: Edita.
- 2004: Elämä on ehkä sittenkin vain leikkiä. – Piironen, Liisa (toim.), *Leikin pikkujättiläinen*. Helsinki: WSOY.
- 2008: Esipuhe. – Karlsson, Liisa (toim.), *Lasten kuuntelemisen tavat ja tulkinnot – kuinka tehdä nykypäivän lapsitutkimusta?* Jyväskylä: PS-kustannus. (Painossa).
- SAARIKOSKI, HELENA 2005: Tyttöjen leikit Spice Girls -kertomuksen inspiroimina. – Saarikoski, Helena (toim.), *Leikkikentiltä. Lastenperinteen tutkimuksia 2000-luvulta*. Tietolipas 208. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- SCOTT, JACQUELINE 2000: The Challenge for Quantitative Methods. – Christensen, Pia & James, Allison (eds.), *Research with Children: Perspectives and Practices*. London: Falmer Press.
- SINKO, PÄIVI 2001: Lastensuojelu, juridisoituminen ja lapsen oikeudet. – Törrönen, Maritta (toim.), *Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenkuoro*. Helsinki: Pelastakaa lapset.
- STRANDELL, HARRIET 1995: *Päiväkoti lasten kohtaamispaikkana. Tutkimus päiväkodista sosiaalisten subteiden kenttänä*. Helsinki: Gaudeamus.
- 2005. *Lapset, etiikka ja vaikea osallisuus*. Työpapereita 4/2005. Helsinki: Stakes.
- THOMAS, NIGEL 2000: *Children, Family and State: Decision-making and Child Participation* New York: Houndmills Macmillan Press Ltd. St. Martin's Press.
- VIRTANEN, LEEA 1970: *Antti pantti pakana. Kouluikäisten nykyperinne*. Porvoo: WSOY.
- VORNANEN, RIITTA 2001: Lasten hyvinvointi. – Törrönen, Maritta (toim.), *Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenkuoro*. Helsinki: Pelastakaa lapset.

Filosofian maisteri Reeli Karimäki on folkloristiikan jatko-opiskelija Helsingin yliopistossa.